

שלב הטיעונים לעונש - מהותו וחשיבותו במשפט פלילי

לאחר שבית המשפט החליט להרשיע את הנאשם, מגיע שלב הטיעונים לעונש, שלב חשוב וקריטי ביותר שמשפיע על גורלו ועל חייו, שכן בו דנים בשיקולים לחובתו ולטובתו לעניין העונש. הנאשם רשאי להביא באמצעות עורך דינו ראיות להקלה בעונש כגון נסיבותיו האישיות, עברו, משפחתו, מצבו הכלכלי ונסיבות ביצוע העבירה. מנגד, התביעה שבדרך כלל מעוניינת בהטלת עונש מחמיר, תציג שיקולים שימחישו את חומרת העבירה על ידי הצגת עברו הפלילי ואף רשאית לבקש עדות מנפגע העבירה באשר למצבו הנפשי. מהו שלב הטיעונים לעונש ומהם שיקולי בית המשפט בשלב זה? מדוע שלב זה משפיע על עתידו של הנאשם ומה החשיבות בייצוג משפטי מקצועי? עו"ד אסף דוק מסביר.

ההליך הפלילי מורכב מארבעה שלבים כאשר בשלב הראשון על הנאשם להציג את טענותיו ועמדותיו בנוגע לעבירות הפליליות המיוחסות לו. הצגת הראיות בפני בית המשפט זהו השלב השני, בו הנאשם מנסה להוכיח כי הוא חף מאשמה ומנגד התביעה פועלת בכדי להוכיח את אשמתו. בשלב השלישי, בית המשפט קובע האם הנאשם זכאי או לא ובמידה ונקבע כי הנאשם אשם בעבירות המיוחסות לו מתקדמים לשלב הבא - שלב הטיעונים לעונש. בפסקאות הבאות המאמר יידון בשלב זה ויפרט אודותיו.

מהו שלב הטיעונים לעונש?

לאחר שבית המשפט מרשיע את הנאשם בעבירה הפלילית שיוחסה לו, לא עומדת לרשותו של הנאשם חזקת החפות, בשונה משלב שמיעת הראיות. למעשה בשלב הנוכחי, הן הנאשם והן התביעה מביעים בפני בית המשפט את טענותיהם באשר לעונש הראוי שיש להטיל על הנאשם. לנאשם כאמור, ישנו אינטרס שיקלו עמו בגזר הדין. לעומת זאת, למדינה, אשר מייצגת את כלל אזרחיה ישנו אינטרס לחתור לעונש הולם לאור הנסיבות ובכך להרתיע את הרבים מפני הישנות העבירות.

התביעה תטען לעונש מחמיר ותציג מקרים פליליים דומים בפני בית המשפט כדי לאמוד את רף הענישה המקובל באותו עניין. מנגד ההגנה תציג בפני בית המשפט את מצבו המשפחתי, הכלכלי וכלל נסיבותיו האישיות בכדי להקל בגזר דינו של הנאשם. כמו כן, השאלה אם לנאשם עבר פלילי או לא, חשובה ומשמעותית על מנת להבין את התמונה המלאה באשר לאישיותו.

מהם שיקולי בית המשפט בשלב הטיעונים לעונש?

בשנת 2012 הוכנס לספר העונשין תיקון 113 הנוגע להבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה. תכליתו של התיקון הוא לקבוע את כלל השיקולים והעקרונות המנחים בענישה, איזה משקל לתת להם ומה היחס ביניהם על מנת שבית המשפט יקבע את העונש המתאים ביותר לנאשם בנסיבות העבירה. נקבע כי העיקרון המנחה בענישה הוא יחס הולם בין חומרת העבירה, מידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש שנגזר עליו. לכן, על בית המשפט לקבוע מתחם ענישה הולם לעבירה שנעברה תוך התחשבות בערך החברתי שנפגע כתוצאה מכך, במידת הפגיעה בו, במדיניות הענישה הנהוגה ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה.

במסגרת התיקון נקבע כי בית המשפט רשאי להקל או להחמיר בענישה בהתאם לנסיבות ועליו לשקול את הטיעונים לטובתו ולחובתו של הנאשם. בית המשפט שוקל מנעד רחב של שיקולים לטובת הנאשם, הכוללים בין היתר את עברו הפלילי של הנאשם, נסיבותיו האישיות וכיצד המדינה פעלה במהלך ההליך הפלילי נגדו החל ממשך הזמן שעבר ממועד ביצוע העבירה עד למשפט וכלה בשאלה האם החקירה במשטרה הייתה הוגנת. מנגד, לחובת הנאשם נשקלים טענות הכוללים את התנהגותו בעת ביצוע העבירה, חומרתה ובמידה והיא נעברה בצוותא של מספר אנשים - נשקלת תרומתו של הנאשם בביצועה.

ניתן לראות לדוגמה, כיצד בית המשפט קובע את גזר הדין בהתאם לשיקולים שהוזכרו, בהרשעתו של אברהם הירשזון, שר האוצר לשעבר. בית המשפט הרשיע את מר הירשזון בעבירות של מרמה וגניבה שבוצעו במהלך כהונתו. לחובתו בית המשפט שקל את היותו איש ציבור ופגיעתו הרחבה בכלל האזרחים. מנגד עמד לטובתו מעשיו החיוביים למען המדינה במפעל חייו הרבות. לאחר דיון בשיקולים דגן הוחלט לתת לפועלו הציבורי משקל רב יותר ולכן ניתן לו עונש מקל למרות חומרת העבירות שביצע. בית המשפט גזר עליו 65 חודשי מאסר, מאסר על תנאי וקנס כספי גבוה.

בפרשת משה קצב, ששימש בעבר כנשיא המדינה, ניתן לראות שבשלב הטיעונים לעונש בית המשפט שקל לחובתו את חומרת העבירות שבהן הורשע והעובדה שלא הביע חרטה עליהן. יחד עם זאת נשקל לטובתו העובדה שכיהן בתפקיד ציבורי, פעל למען אזרחי המדינה והעוול שנעשה לו דרך אמצעי התקשורת. לאחר שקלול הנסיבות הוחלט להרשיעו בעבירות מין חמורות ולגזור עליו 7 שנות מאסר את העונש תוך קביעה שמדובר בעונש מידתי.

במקרה אחר, תיק פלילי 37262-11-09, מוכר פחות, נגזר על הנאשם עבודות לשירות הציבור ומאסר על תנאי. במקרה זה, הנאשם הורשע בתקיפת בת זוגו בעת סכסוך שעלה ביניהם. עבירות אלימות הן עבירות חמורות במיוחד כשהן נעברות בתוך המשפחה. בית המשפט נתן לחומרת העבירה משקל רב יותר אומנם נשקל לחיוב העובדה שממועד ביצוע העבירה ועד לסיום ההליך הפלילי חלף פרק זמן משמעותי כמו גם העובדה שמדובר באדם נורמטיבי נעדר עבר פלילי.

אילו סוגי עונשים בית המשפט רשאי להטיל על הנאשם?

בית המשפט רשאי להטיל על הנאשם כל עונש שנקבע לצד העבירה בה הורשע. בישראל העונשים שבית המשפט רשאי להטיל הם עונשים מקסימליים ולא מינימליים. לדוגמה, העונש בגין תקיפה שלא כדן עומד על שנתיים מאסר לפי סעיף 379 לחוק העונשין. על כן, בית המשפט יכול להטיל בגין עבירה זו עונש מקסימלי של שנתיים ולא יותר. יחד עם זאת, בית המשפט רשאי להטיל עונשי מאסר בדרך של עבודות שירות, עונשי מאסר על תנאי, קנסות ועוד וזאת בהתאם לנסיבות העבירה וליתר השיקולים והטיעונים שעלו בדיונים.

מהם ההבדלים בין שלב בירור האשמה לבין שלב הטיעונים לעונש?

בשלב בירור האשמה שני הצדדים ובית המשפט כבולים בחוקים נוקשים, שכן יש להוכיח שהנאשם אשם במיוחס לו מעבר לספק הסביר. בשלב הטיעונים לעונש, לעומת זאת, אין חוקים וכללים משפטיים ופרוצדורליים נוקשים, שכן בשלב זה, בית המשפט שוקל לחיוב שיקולי צדק, מוסר ואף אישיים ולא דווקא שיקולים משפטיים. הנאשם בשלב זה רשאי לבקש שבית המשפט יתחשב במצבו הכלכלי, המשפחתי והאישי ובמידה והעבירה המיוחסת לו לא נעברה בנסיבות אכזריות או מחמירות, הוא רשאי לבקש שיתחשבו בנסיבות ביצועה.

חשוב לציין שבניגוד לשלב בירור האשמה, רשאית המדינה להציג האם לנאשם עבר פלילי או לא, בכדי להשפיע על גזר דינו. כמו כן, היא רשאית לגבות עדות מפי נפגע העבירה באשר למצבו הנפשי במידה ומדובר בעבירות מין ואלימות, בכדי להמחיש את חומרת ביצוע העבירה.

תסקיר שירות המבחן - מה חשיבותו לעונש?

בשלב הטיעונים לעונש בתי המשפט נוהגים במקרים רבים לבקש תסקיר שירות מבחן באשר למצבו של הנאשם מרשויות הרווחה. התסקיר הוא למעשה חוות דעת מקצועית שניתנת על ידי עובד סוציאלי ומטרתו להציג תמונה מלאה ורחבה בנוגע לאישיותו של הנאשם, לנסיבות חייו ובאיזה אופן הוא הושפע מהעבירה שביצע. כמו כן, התסקיר מהווה אמת מידה בנוגע ליכולותיו של הנאשם

להשתקם. נבדקת סביבת מגוריו של הנאשם, משפחתו ועוד בכדי לבדוק האם בכלל קיים בסיס שיכול לאפשר השתקמות. בנוסף, התסקיר בוחן כיצד מאסר מאחורי סורג ובריח ישפיע על הנאשם מבחינה נפשית והאם הדבר ישפיע על משפחתו וסביבתו.

במידה והנאשם מתחת לגיל 21 לפני מתן גזר הדין קיימת החובה לקבל את התסקיר. במידה והנאשם מעל הגיל הנ"ל בית המשפט רשאי לדרוש זאת על פי חוק סדר הדין הפלילי. כמו כן, אין מניעה מצד המדינה ומצד עורך דינו של הנאשם לבקש מבית המשפט בשלב הטיעונים לעונש את קבלת התסקיר. חשוב לדעת שהן המדינה והן עורך דינו של הנאשם לא נוטלים חלק בעריכתו של התסקיר, ואין להם כלל השפעה על מה שייכתב בו. אומנם, יש לציין, שכאשר התסקיר מוגש לבית המשפט, לא ניתן לחלוק עליו. כלומר, אם ממצאי התסקיר הם לרעתו של הנאשם, למרות שהוא זה שדרש אותו, לא ניתן לבטלו או להחליט לא להציגו בפני השופט.

חשיבותו של הייצוג המשפטי בשלב הטיעונים לעונש

שגויה הטענה הרווחת כי שלב הטיעונים לעונש הינו שלב פשוט ודי בהבעת התנצלות בכדי שבית המשפט יקל בענישה. יש לזכור כי שלב הטיעונים לעונש הינו שלב קריטי ביותר על חייו של הנאשם ומכתיב הוא את גורלו. על כן, אין להקל בכך ראש ויש להיעזר בשירות המשפטי המקצועי ביותר בשלב זה, וכמובן עדיף טרם כך. עורך דין פלילי מקצועי ובעל ניסיון רב בתחום ידע להתמקד בטענות הנכונות בהתאם לנסיבות המקרה תוך הצגת היבטים הנוגעים לנסיבותיו האישיות של הנאשם. שלב הטיעונים לעונש עוסק בהיבטים מוסריים של הגינות, צדק וגמול בנוסף להיבטים המשפטיים. עברו של הנאשם עשוי לסייע במתן גזר הדין אך גם להכשילו. עורך דין פלילי מיומן ידע להציג את הגרסה שתטיב ביותר עם הנאשם בכדי שהעונש יהיה מקל ככל האפשר.

משרדנו עוסק בייצוג נאשמים בפלילים מזה תקופה ארוכה ושומר נאמנה על הזכויות והאינטרסים שלהם תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת בגורמים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצונם. במידה ואתה עומד בפני משפט פלילי פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.